

rusești (*Pescărușul*, *Puterea întunericului* etc.) Spectacolul a evidențiat creația Olimpiei Birsan (Vasilissa), a lui Dem. Mihăilescu-Brăila (Baronul), Dem. Psatta (Satin), Neamțu-Ottonel (Actorul etc.).

Și la Iași, și la Cluj *Azilul de noapte* a mai fost reluat în anii următori. Pe scena ieșeană drama lui Gorki s-a jucat în 1931/1932 într-o montare nouă și cu o echipă de interpreți modificată (T. Călin în rolul Baronului, A. Ghițescu în cel al actorului, Fl. Bulgaru în Vasilissa etc.). Presa a subliniat în deosebi concepția nouă a regiei și a montării în ansamblul lor, realizate prin colaborarea creatoare a lui Ion Aurel Maican, Th. Kiriacoff, C. Sava și inspirate din principiile școlii lui Meyerhold¹. La Cluj drama *Azilul de noapte* a fost reluată în stagiunea 1932/1933, dar s-a jucat numai de 3 ori.

În acești ani întâlnim piesa lui Gorki și în repertoriul Teatrului Național din București. Paul Gusty a reluat în stagiunea 1931/1932 vechiul său succes, reprimind, cu un ansamblu în bună parte modificat (Băltășeanu-Pepel, Finteșteanu-Baronul, G. Calboreanu-Luca, G. Ciprian-Actorul), o victorie nu mai puțin răsunătoare decât în 1915.

Anii în care se dau aceste reprezentații ale dramei gorkiene sînt marcați în istoria poporului nostru printr-o luptă de idei foarte ascuțită. Pe de o parte, ne găsim la începutul unui proces de întărire a caracterului reacționar al politicii statului burghez, care se va îndrepta în anii următori tot mai mult spre fascism. Pe de altă parte proletariatul, îndrumat de Partid, duce o luptă intensă, afirmîndu-și voința în luptele de la Grivița Roșie, în grevele petroliștilor etc.

Reprezentarea unei piese ca *Azilul de noapte* într-o perioadă de pregătire a unor atari ciocniri nu putea să treacă fără a stîrni confruntări de opinii.

Ziarele care reprezentau punctul de vedere al cercurilor guvernante și slujeau politica oficială, ca, de pildă « Universul », au desfășurat împotriva dramei un atac concentrat: au încercat s-o « desființeze » ca piesă, ca operă literară (« *Azilul* nu întrunește calitățile esențiale cerute unei opere dramatice »), să atenueze succesul evident al spectacolului (« ... îngrijit pusă în scenă. ... și corect interpretată. ... ») și bineînțeles că nu s-au putut abține de la calomnii și atacuri antisovietice². Alte publicații ca ziarul conservator « Epoca » raliindu-se în esență la poziția « Universului », dintr-un minim spirit de onestitate recunoșteau cel puțin valoarea realizării scenice, vorbind chiar de « izbînda piesei de adîncimi sufletești a lui Gorki ». Unele periodice și unii publiciști cu simpatii democratice, căutînd să respingă asemenea interpretări tendențioase, au insistat, cum a făcut T. Teodorescu-Brașiște, asupra « vigoriei unice » cu care sînt zugrăvite tipurile, asupra veridicității cu care este redată lumea decలాસăților³, asupra suflului profund de omenie ce respiră din fiecare replică a dramei. Totodată ei au relevat succesul interpreților și al regiei. « Spectacolul este un triumf al primei noastre scene, al artiștilor în genere și al d-lui Paul Gusty în deosebi » — scria ziarul « Lupta »⁴.

În condițiile istorice ale momentului respectiv mai greu se putea vorbi despre problematica socială a piesei, despre spiritul ei critic, despre mesajul ei protestar. De aceea chiar și unele aluzii ocolite sau afirmații spuse pe

¹ Vezi « Opinia », 1931, 30 oct., p. 1—2.

² Vezi « Universul », 1931, 3 dec., p. 10.

³ TUDOR TEODORESCU-BRAȘIȘTE, *Cronica teatrală*, « Adevărul », 1931, 2 dec., p. 5.

⁴ « Lupta », 1931, 2 dec., p. 3.